

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Oponentský posudek na diplomovou práci

Federalismus a jeho projevy v Evropské unii

Praha 2023

81 stran včetně příloh (172 265 znaků)

Lukáš Tamchyna

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Grinc, Ph.D.

Hlavní ideou předložené práce je vystihnout, v čem spočívá vývoj směřující k stále těsnějšímu svažku členských států Evropské unie a uvést do vědeckého pojmosloví „plíživý federalismus“ či „plíživá federalizace“ a „tichá federace“. Autor jak v úvodu, tak v závěru práce upořádává, že navzdory reálným vztahům, jak politickým, tak právním, se o pokračujících či stále intenzivnějších projevech federalizace otevřeně nehovoří, byť by to bylo, vzhledem k výsledkům srovnávací analýzy, příléhavé.

Uvedené téma je dlouhodobou osou zájmu výzkumu a zabývají i autory disertačních prací (odkazuje zde například na disertační práci D. Uhlové: Evropské federace a Evropská unie, PF UK Praha 2013) a v daném případě i diplomanta. Metodicky autoři postupují shodně od definic historických modelů složených států po hledání obecných znaků federací, když testují paralelně znaky federací na vnitřích územích EU. Přitom se také obvykle běžně věnují ideovým, sociologickým, psychologickým, ekonomickým a historickým základům, o něž se složený stát opírá a na nichž staví dlouhodobou perspektivu soudržnosti.

Diplomant vychází ze státoprávních definic federace (na str. 6) a odkazuje na jejich různá znění, ve snaze odlišit pojetí jednotlivých autorů. Domnívám se, že ne zcela zdařile, neboť např. idea jednoty v rozmanitosti je vlastně u všech zdrojů obsažena, včetně odkazu na federalismus jakožto ideu, která se neváže jen k útvaru státu. Snad by bylo vhodnější pracovat s definicí federace, jakou uvádí Pavlíček Václav, et al. na str. 250 a násl. a nikoli na str. 238. Tímto příkladem jen uvádím, že na malé a snad ani ne tak důležité ploše se ukázalo, že diplomant nepromýšlí dostatečně důkladně prameny v celém jejich textu. Významnější je však poznání, že diplomant otevírá analýzu mimoevropských federací, aby snad lépe vystihl jejich profil a upořadil na jejich fungování napříč kontinenty. Je tomu tak u ústavy Etiopie nebo u federací USA. Zatímco ve druhém případě sledujeme důvody pro komparaci s evropskou ústavní tradicí, etiopský příklad je málo přesvědčivý. Hledat zdroje evropského federalismu procházkou napříč historií řeckých polis nebo ruské federace, je poměrně složité. Diplomant však v této části práce nabízí poměrně popisný text. Domnívám se, že diplomant si mohl položit základní otázku, kterou federací si EU může vybrat, pokud by měla dostat smyslu a ideje jednoty v rozmanitosti?

Pojem, který diplomant považuje za nosný pro uchopení problematiky, je tedy „plíživá federace“. Ve spojení s používaným anglickým či francouzským ekvivalentem tomu rozumíme tak, že jde o jev, který se vkrádá jaksi mimoděk, bez našeho vědomí, postupně krok za krokem, žije svým životem a konstruuje státoprávní vztahy, které se ukotvují v pevných strukturách. Takový závěr je jistě nezbytný v kontextu vývoje EU prozkoumat hlouběji. Tomu se diplomant na str. 54-67 posléze věnuje. Dokládá, že v jednotlivých sektorech evropských politik se kompetence EU, zejména pak činnosti Komise v praxi rozvírají, aniž bychom jednoznačně jejich oporu v primárním právu našli. Avšak i tradiční federace, jako je USA, mají historické příklady interpretace ústavy Nejvyšším soudem a praxí zejména prezidentské exekutivy, které plíživě rozšířily pravomoci federace. Je to možný důvod pro pozorování podobných rysů v současných federacích? Nebo naopak je to důvod pro otevření prostoru pro

definování ústavních identit členských států EU, jakožto projevu rezistence vůči centripetálním snahám orgánů EU? A neprobujeme volání regionálních reprezentací v členských státech EU po zajištění jejich požadavků a přispění s pomocí autonomizovat jejich status ve vlastním státě? Nabízí se i otázka, zda diplomantem nastíněný zčarovaný kruh, z něhož nelze vyskočit, pokud se otevřeně o směřování k federaci nezáčně hovořit, je skutečně jen problémem skutečného pojmenování. Důvodné by bylo analyzovat EU federalismus v kontextu bankovní unie, fiskální unie, unijní bezpečnosti, ekonomické autonomie, například.

Za obdivuhodné považuji to, s jakou škálou zahraniční literatury se diplomant seznámil. Posuzovanou práci považuji za inspirativní, zejména pak v části druhé, která se týká potenciálního vývoje EU.

Na základě výše uvedeného diplomovou práci doporučuji k řízení o obhajobě.

Jana Reschová,

Katedra ústavního práva